

Araştırma Makalesi • Research Article

Afrika Turizmi Üzerine Bir Bibliyometrik Analiz

A Bibliometric Analysis on African Tourism

Mahmut Baltacı*, Elif Aslantürk**, Oğuzhan Kodalak***

Öz: Turizm, Afrika'daki ülkeler için potansiyel ekonomik fırsatlar sunmaktadır. Afrika'nın turizm kaynakları arasında doğal ve kültürel çekim merkezleri vahşi yaşam alanları ve eşsiz plajlar yer almaktadır. Ancak turizmin kıta ekonomisine katkısı ekonomik durgunluk, doğal felaketler, güvenlik endişeleri, sürdürülebilir turizm politikalarının yoksunluğu ve politik istikrarsızlık gibi nedenlerden dolayı kısıtlanmaktadır. Bu çalışmada “Afrika” ve “Turizm” kavramlarını betimsel analiz yöntemi yardımıyla doküman inceleme modeli kullanılarak analiz edilmiş olup bu kavramların bibliyometrik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Web of Science veri tabanında “Africa” ve “Tourism” kavramları birlikte aratılarak 1982 ve 2023 yılları arasındaki 2584 veriye ulaşılmıştır. Daha sonra ise uygulanan birtakım kısıtlamalardan sonra Hospitality Leisure Sport Tourism dergisinde yayınlanan 523 adet veri çalışmanın evrenini oluşturmuştur. Elde edilen veriler R programına bütünsel olan Biblioshiny yardımıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda “Afrika” ve “Turizm” kavramına ilişkin en fazla yayın yapılan yılın 2018 olduğu, en fazla yayın yapan yazarın Saayman M. olduğu ve en üretken ülkenin Güney Afrika olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Afrika, Afrika Turizmi, Bibliyometrik Analiz

Abstract: Tourism offers potential economic opportunities for countries in Africa. Africa's tourism resources include natural and cultural attractions, wildlife areas, and unique beaches. However, the contribution of tourism to the continent's economy is limited due to economic recession, natural disasters, security concerns, lack of sustainable tourism policies, and political instability. In this study, the concepts of "Africa" and "Tourism" were analyzed using the document analysis model with the help of the descriptive analysis method, and it was aimed to determine the bibliometric characteristics of these concepts. For this purpose, 2584 data between 1982 and 2023 were reached by searching the concepts of "Africa" and "Tourism" together in the Web of Science database. Afterward, after some restrictions were applied, 523 data published in the Journal of Hospitality Leisure Sport Tourism formed the universe of the study. The obtained data were analyzed with the help of Biblioshiny which is integrated into the R program. As a result of the analysis, it was determined that 2018 was the year with the most publications on the concept of "Africa" and "Tourism", Saayman M. was the author with the most publications and the most productive country was South Africa.

Keywords: Tourism, Africa, African Tourism, Bibliometric Analysis

* Dr. Öğr. Üyesi, Seyahat Turizm ve Eğlence Hizmetleri, Silifke Taşucu Myo, Selçuk Üniversitesi, Mersin, Türkiye. mbaltaci@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7509-3094 (Sorumlu Yazar)

** Dr., Bağımsız Araştırmacı, elif87aslanturk@hotmail.com ORCID: 0000-0001-6426-330X

*** Arş. Gör. Dr., Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye, okodalak@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1578-7435

Cite as/ Atf: Baltacı M. & Aslantürk E. & Kodalak O. (2023). Afrika Turizmi Üzerine Bir Bibliyometrik Analiz, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(Afrika), 235-255. <http://dx.doi.org/10.18506/anemon.1295808>

Received/Geliş: 11 May/Mayıs 2023

Düzeltilme/Revised form: 02 September/Eylül 2023

Accepted/Kabul: 14 September/Eylül 2023

Published/Yayın: 14 September/Eylül 2023

e-ISSN: 2149-4622. © 2013-2023 Muş Alparslan Üniversitesi. TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. Her hakkı saklıdır.

Giriş

İnsanların kişisel, ticari veya mesleki amaçlarla günlük yaşam alanlarının dışındaki bölgelere veya ülkelere hareketini içeren sosyal, kültürel ve ekonomik bir olgu olarak tanımlanan turizm (Diko, 2023), sanayi devrimi sonrasında gelişim göstermeye başlamıştır. Özellikle çalışma sürelerinin azaltılması, boş zamanın artması, ücretli tatil haklarının verilmesi, insan hakları doğrultusunda sosyal güvenlik ve seyahat özgürlüğünün tanınması, kentleşme ve nüfus artışından kaynaklı gürültü ve çevre kirliliğinden kaçma isteği, insan ömrünün uzaması, teknolojiye gelişmeler, girişimcilikteki artış gibi pek çok neden turizm faaliyetlerine katılımın artmasına zemin hazırlamıştır (Kozak vd., 2021).

Seyahat ve turizm faaliyetlerine katılımın artması ve gelir getirici etkisi nedeniyle turizm, bir sektör olarak ülkelerin gündeminde önemli yer edinmiştir. Ekonomik anlamda döviz girdileri ile ülkelerin ödemeler dengesine pozitif yönde etki etmesi, istihdamı artırarak işsizliğin azaltılması (Saçık vd., 2019) gibi doğrudan ya da dolaylı yönden olumlu etkileri olması nedeniyle de turizm, II. Dünya Savaşından sonra dünyada en hızlı gelişen sektörlerden biri haline gelmiştir. Özellikle de savaş sonrası yaşanan ekonomik değişimler, ulaşımdaki ve iletişim kaynaklarındaki gelişmeler turizm faaliyetlerinin hızlanmasına katkı sağlamıştır (Karakas ve Türkseven, 2022). 2000'li yıllara gelindiğinde ise Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü tarafından özellikle yoksulluktan kurtulmanın bir yolu olarak turizm sektörünün önemine değinilmiş, küresel yoksulluğu 2015'e kadar yarı yarıya azaltma ana hedefiyle kalkınma ve yoksulluğun azaltılmasında sürdürülebilir bir turizm anlayışının benimsenmesinin önemine vurgu yapılmıştır (Kwaramba vd., 2012). 2000'li yıllardan bu yana da turizm sektörünün yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olma potansiyeli uluslararası ve ulusal turizm kalkınma ajanslarının ilgi odağı haline gelmiştir (Saayman vd., 2012).

Turizmin dünyanın önde gelen ekonomik sektörlerinden biri olması (Van der Schyff vd., 2019) ve bir ülkenin kalkınması üzerindeki etkisi göz önüne alındığında (Balsalobre-Lorente vd., 2023), gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan pek çok ülke uluslararası turizmin kalkınma çabalarına katkıda bulunabileceğini yani "döviz kazanımı, devlet gelirlerine katkı, istihdam olanaklarının oluşturulması, gelir elde edilmesi, iç yatırımın teşvik edilmesi ve bölgesel kalkınma" gibi avantajları kabul etmektedir (Dieke, 2020). Bu kapsamda özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından ele alındığında, Afrika kıtasındaki birçok ülkenin turizmin içerdiği potansiyellerden yararlanmaya başladığı ve gelişmekte olan bir endüstri olarak turizmin Afrika kıtası için uluslararası iş birliği ve anlayışın teşvik edilmesi ile özdeşleştirilmiş olduğu görülmektedir (Adeola vd., 2018).

Afrika'nın, tüm kıtalar arasında eşsiz güzellikteki manzaraları, dağları, gölleri, kumsalları, yaban hayatı ve diğer birçok özelliği ile dünyanın hiçbir yerinde eş benzeri olmayan çeşitlendirilmiş bir ortama sahip olması oldukça dikkat çekicidir (Ankomah ve Crompton, 1990). Afrika kıtasının güneyi başta olmak üzere pek çok bölgesinde ise, düşük performans gösteren ana ekonomik sektörlerin yanı sıra işsizlik, düşük büyüme, yoksulluk ve eşitsizlik gibi çeşitli sosyo-ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalındığı bilinmektedir (Van der Schyff vd., 2019). Afrika ülkelerinde turizmin gelişimi de turizmin yoksulluğu azaltma stratejilerine dahil edilmeye başlamasıyla ve yoksullara yönelik yararlar ile hız kazanmaya başlamıştır (Olorunfemi ve Raheem, 2008). Kıtanın yoksulluğunu turizm gelirleriyle hafifletmek için de tüm bu potansiyelin turizm açısından araç olarak kullanılabilir olduğunu, özellikle işgücü piyasasına ve insan kaynakları gelişimine odaklanan politikalarla desteklenmesinin de kıtanın büyük bölümünde pozitif yönde gelişmeye olanak sağladığını söyleyebiliriz (Saayman vd., 2012).

Turizm, kalkınma açısından Afrika'nın en umut verici sektörlerinden biri haline gelmiştir. Afrika ülkeleri turistik çekim destinasyonları ve turizm altyapıları açısından önemli farklılıklara sahiptir (Xu vd., 2022). Yapılmış olan çalışmalar (Balsalobre-Lorente vd., 2023; Nyikana ve Bama, 2023; Suleiman, 2023; Adeola ve Evans, 2020; Dieke, 2020; Booyens ve Rogerson, 2016; Lee ve Brahmasrene, 2016) Afrika turizminin geçmişi ve bugününe dair bilgiler sunmaktadır.

Afrika turizmine dair yeterli sayıda çalışmanın olmadığını söylemek mümkündür. Çalışma Afrika'da turizmin gelişimine ilişkin bilgiler de içermektedir. Bu amaçla çalışmada Afrika Turizmi kavramına ilişkin literatürdeki gelişimi incelenmiş ve mevcut durumu ortaya konmuştur. Bu amaç

doğrultusunda gelecekte Afrika Turizmi ile ilgili çalışma yapacak yazarlar için kavramsal bir çerçeve oluşturulması ve onların yararlanacakları bir kaynak oluşturulması hedeflenmiştir.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Afrika'da Turizm

Afrika, dünyanın en büyük ikinci kıtasıdır ve hem yer altı hem yer üstü kaynaklarıyla da en zengin kıta olma özelliği göstermektedir. Öyle ki Afrika, muhteşem bir manzara, doğal kaynaklar ve özellikle vahşi yaşam ile zengin bir kültürel mirasa sahiptir (Xu vd., 2022). Tüm bu ve benzeri turizm ürünleri de ülkelerin gelişmesinde kilit unsurlardan biridir (UNWTO, 2019). Ancak birçok Afrika ülkesinde turizmle ilgili olarak hem insanların emniyet ve güvenlik konularına ilişkin olumsuz algıları hem de üçüncü dünya ülkeleri arasında olması nedeniyle, çok sayıda turistik tatil yer ve cazibe merkezi ile dolu olmasına rağmen endüstrinin kötü durumu ve yetersiz hükümet ilgisi turizmin sunduğu faydalardan yeterince yararlanılmasına engel olmuştur (Olorunfemi ve Raheem, 2008).

Afrika, 1950'lerden bu yana, uluslararası seyahat ve turizm pazarı için kesintisiz bir büyüme sergilemiştir. Afrika turizmi 1995-2010 yılları arasında büyüme hızı kazanmıştır. 2000-2017 yılları arasında tüm kıtaya gelen uluslararası turist sayısı yaklaşık 36 milyon artarken bu büyümede en önemli payı Sahra altı bölgesi almıştır. Zaman zaman yaşanan sorunlar ile güvensizlik algısı, bölgeyi daha az popüler bir destinasyon haline getirmiş olsa da (Signé, 2018) doğaya dayalı turizm, ekoturizm, arkeolojik miras turizmi ve kültür turizminin gelişimi için yeterli kaynaklara sahip olan Sahra altı Afrika'da turizm büyümeyle devam etmiştir (Lambulira ve Bello, 2022).

Gelişmekte olan ülkelerde turizmin sürdürülebilir kalkınmadaki rolü ve giderek artan popülaritesi ile kırsal turizm gelişimindeki uluslararası eğilimler de (Viljoen ve Tlabela, 2007) Afrika üzerinde oldukça etkili olmuştur. MacCannell'in (1973) turizmin otantik ve henüz gelişmemiş veya çağdaştırılmamış bir şey arayışı olduğu söylemi, aynı zamanda dünya çapında görülen doğa temelli kırsal turizme artan bu ilginin genel eğiliminin açıklaması niteliğindedir (Lepp, 2002). Turizm ve onun yerel ekonomik kalkınma ile ilişkileri, işsizlik seviyeleri ile özellikle kıtanın metropol dışı ve kırsal bölgelerinde her türlü yeni istihdam fırsatının memnuniyetle karşılanması, kentsel alanlardan uzak kırsal alanlara yönelimin başlaması (Butler ve Rogerson, 2016) gibi faktörler Afrika'nın turizm sektörü içerisinde yer aldığını ve gelişmeye başladığını göstermektedir. Kıta genelinde hem gelen sayısı hem de turizm gelirlerinin değeri açısından da Afrika'nın en popüler destinasyonları olan Mısır, Kenya, Fas, Güney Afrika ve Tunus'tan (Signé, 2018) büyük turizm geliri elde edilmektedir (Xu vd., 2022).

Afrika'ya yönelik turizm faaliyetleri giderek daha önemli bir sosyo-ekonomik sektör haline gelmektedir. Afrika turizminde benimsenen potansiyel ziyaretçilerin istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasından ziyade farklı stratejiler benimsenerek sürdürülebilir bir turizm anlayışının yaygınlaştırılması gerekmektedir (UNWTO, 2019). Bu konuda dijital medya, içerik ve mobil reklamcılığın dijital pazarlamadaki trendler arasında olduğu ve bu nedenle Afrika'nın bu dijital çağda cazibe merkezlerini turistlere pazarlama fırsatı verdiği ve dijital pazarlama trendlerinin kullanılmasının Afrika'ya uluslararası turist gelişlerini artırmaya yardımcı olabileceği belirtilmektedir (Mkwizu, 2020).

Turizm literatürü, hedef ülkeler için sahip olduğu bir dizi potansiyel faydayı vurgulamaktadır. Dikkate değer faydalar arasında ekonomik büyümenin teşvik edilmesi, döviz kazançlarının artırılması, sosyal refahın iyileştirilmesi, beşeri sermaye gelişimi ve gelir eşitsizliği ile yoksulluğun azaltılması yer almaktadır (Xu vd., 2022). Bu bağlamda aşağıda özetlenen çalışma bulguları kapsamında Afrika kıtasının geçmişi ve bugünyle sahip olduğu turizm potansiyelinin yüksek olmasının ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda pozitif etkiler yarattığını, özellikle kıtanın gelişmişlik düzeyine önemli bir katkı sağladığını söylemek mümkündür. Özellikle teknolojik gelişmeler ile bilgi iletişim teknolojisindeki ilerlemelerin tanıtım ve reklam aracı olarak kıtaya turist gelişlerini artırdığını söyleyebiliriz.

Suleiman (2023), Sahra altı Afrika'da yeşil satın almanın çevresel performans ve sosyal performans üzerinde olumlu etkileri olduğunu ifade etmiştir. Nyikana ve Bama (2023) Uluslararası turizm gelirlerine aşırı bağlılık göz önüne alındığında, 2019 koronavirüsünün ekonomi ve özellikle

turizm üzerindeki etkisinin Güney Afrika'da yıkıcı olması nedeniyle azaltılan kapanma seviyeleri sırasında iç turizm pazarı için stratejik planlamaya daha fazla ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.

Lambulira ve Bello (2022), Malavi'de turizm gelişiminin önündeki zorlukların, kaynak pazarlar ile Malavi arasındaki ve ülke içindeki yetersiz bağlantı, az gelişmiş turistik yerler ve turist bilgilerine sınırlı erişim olduğunu belirtmiştir. Yetersiz finansman, turizm endüstrisinin merkezi yönetim yapısı, paydaş iş birliği eksikliği ve dostça olmayan bir iş ortamının Malavi'nin turizm geliştirme zorluklarına neden olan faktörler olduğunu ifade etmiştir.

Nyasha vd. (2021), 2002'den 2018'e kadar olan dönemi kapsayan verileri kullanarak Sahra altı Afrika'da turizm gelişiminin ekonomik büyüme üzerindeki dinamik etkisini incelemiş, turizm harcamalarının ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediğini, turizm gelirlerinin ise Sahra altı Afrika'da ters etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Mkwizu (2020), Afrika ile ilgili dijital pazarlama ve turizm alanındaki çalışmaları incelemiş ve turizm sektöründeki pazarlama faaliyetlerinin dijitalleştirilmesini yönetmek için dijital medya ve yaratıcı içerik gibi pazarlama anlayışlarının benimsenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Adeola ve Evans (2020), Afrika'da 1996 ile 2016 yılları arasında bilgi ve iletişim teknolojisi, altyapı ve turizm gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemiş, bilgi ve iletişim teknolojisi ve altyapı arttıkça turist gelişlerinin seviyesinin de arttığını, Afrika'da turizm gelişiminin büyümesi ve güçlendirilmesi için büyük fırsatlar sunduğunu ifade etmiştir.

Van der Schyff vd. (2019), Güney Afrika'da 2005-2017 döneminde turizm ve ekonomik büyüme ile 1996-2016 döneminde turizm ve ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi incelemiş, turizm sektörünün Güney Afrika'da hem ekonomik büyüme hem de kalkınma üzerindeki uzun dönemli bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Adeola vd. (2018), 1995-2015 yılları arasında reel döviz kuru, altyapı, siyasi istikrar ve şiddetin olmaması, kişi başına düşen gelir, doğrudan yabancı yatırımlar ve ticari açıklığın Afrika'ya yönelik uluslararası turizmin önemli itici güçleri olduğunu ifade etmiştir.

Butler ve Rogerson (2016), Dullstroom'daki turizm gelişiminin yerel sakinler için bir dizi olumlu ekonomik ve sosyal fayda sağladığını ve kapsayıcı bir turizm gelişimi yörüngesinin, yerel topluluk üyelerinin önemli bir bölümünün yaşamlarına katkı sağladığı ve iyileştirdiğini ifade etmiştir. Booyens ve Rogerson (2016), Güney Afrika'nın Western Cape bölgesindeki turizm firmaları tarafından yapılan inovasyonun yaygın olduğunu ifade etmiştir.

Saayman vd. (2012), Güney Afrika'da turizmin yoksulluk üzerindeki etkisi üzerine yaptıkları araştırmada yurt içi ve yurt dışı turist harcamalarının ekonomiyi farklı şekilde etkilediği ancak yoksulların ek turizm gelirlerinden kısa vadede çok az yararlandığını ifade etmiştir. Fayissa vd. (2008), 1995-2004 yıllarına ait veriler ile 42 Afrika ülkesinde turizm sektörünün ekonomik büyüme ve kalkınmaya olan katkısını incelemiş ve turizm endüstrisinden elde edilen gelirlerin Afrika ekonomisine ve milli gelirine önemli düzeyde katkısı olduğunu ifade etmiştir.

Ankomah ve Crompton (1990), Afrika'nın sahip olduğu dikkat çekici unsurların yanı sıra, turizm gelişimini engelleyen faktörlerin olumsuz imaj, döviz kısıtlamaları, vasıflı insan gücü eksikliği, turizm planlaması için zayıf kurumsal çerçeveler ve kendi doğal engelleyici etkileri olduğunu ifade etmiştir.

3. Yöntem

Belli bir disipline ilişkin alan yazının belirli periyotlarda incelenmesi değişim ve gelişimin ortaya konulması için önem taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda bilim insanları ve bilimsel yayınlara ilişkin bulguların değerlendirilmesi bibliyometrik analizlerin giderek önem kazanmasına neden olmuştur. Bibliyometri kavramının tanımını ilk kez yapan Pritchard'a göre (1969) bu kavram matematiksel ve istatistiksel metotların bilimsel iletişim kavramlarına entegre edilmesi olarak nitelendirilmektedir (Pritchard, 1969: 348). Bibliyometri gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların yazar, konu ve atif yapılan kaynaklar gibi istatistiksel olarak değerlendirilmesine imkân sağlamakla birlikte elde edilen veriler neticesinde o alana ait temel yapının ortaya konmasına imkân tanımaktadır (Zan, 2012; Diodato, 2012; Çiçek & Kozak, 2012). Tarihsel süreç incelendiğinde bibliyometrik verilerin sınıflandırılması ve

işlenmesi oldukça karışık bir seyir izlemiş ancak günümüzde bilgisayarların kullanılması ve farklı yazılımlar sayesinde bibliyometrik analiz daha kolay hale gelmiştir (Cancino vd., 2017). Bibliyometrik analiz yönteminde bu amaç doğrultusunda görselleştirme ve haritalama gibi tekniklerden yararlanılmaktadır (Boyack vd., 2005).

Bibliyometrik analizler gerçekleştirilirken dergiler, belgeler, yazarlar ya da kelimeler arasındaki ilişkiler ölçülmektedir. Bu süreçte araştırma gerçekleştirilirken birçok farklı ölçüm modeli kullanılmaktadır. Bununla birlikte hangi yöntemlerin daha iyi sonuç verdiğine ilişkin bir fikir birliği bulunmamaktadır. Tüm bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda gerçekleştirilen bibliyometrik çalışmaların ilgili alan yazına katkı sağlayacağı ve gelecekte bu alanda çalışmak isteyen kişilere yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ancak bibliyometrik analiz tekniğinin birtakım dezavantajları da bulunmaktadır. İlk olarak bibliyometri, yalnızca literatürün ve alıntılarının uygun veri tabanlarından elde edilebildiği disiplinlere uygulanmaktadır. İkincisi ise bibliyometrik veriler oldukça çarpık dağılımlara sahip sayısal verilerdir. Bu nedenle değerlendirmeleri için uygun istatistiksel teknikler gerekmektedir (Bornmann ve Leydesdorff, 2014).

Genel olarak ise bibliyometrik araştırmalarda süreç beş aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; (Aria ve Cuccurullo, 2017).

Veri toplama,

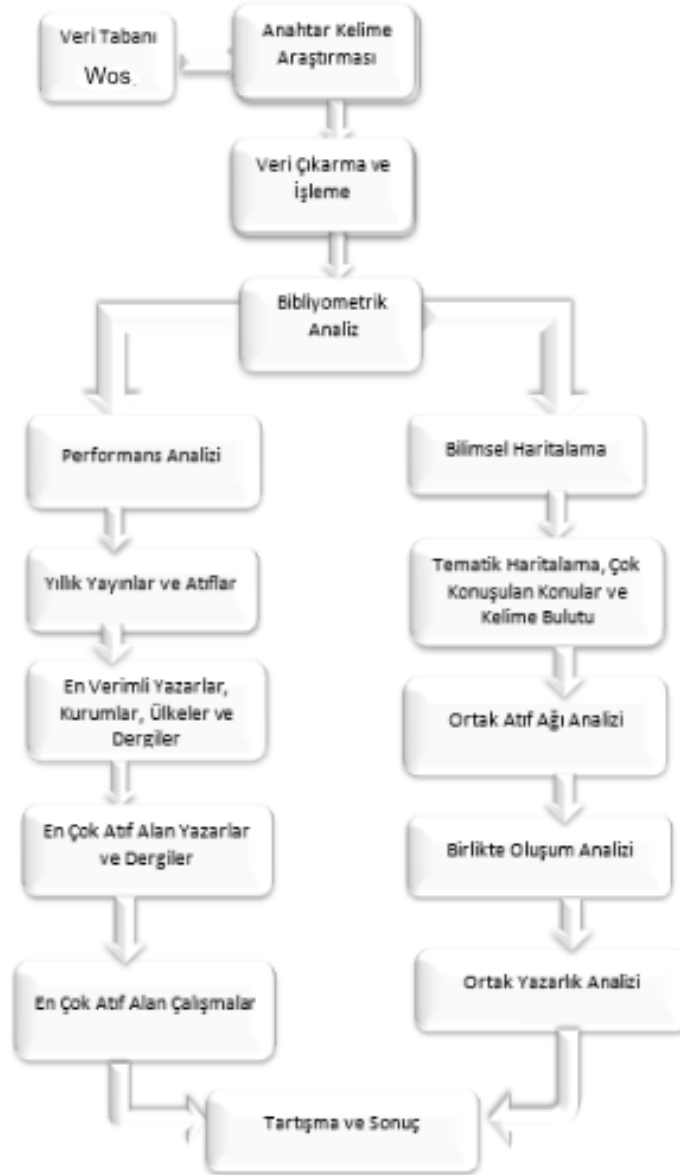
Verilerin Analizi,

Verilerin görselleştirilmesi,

Bilimsel haritalama tekniği için yazılı araçların kullanılması,

Yorumlamadır.

Bu aşamalar ve bibliyometrik analiz sürecine ilişkin değerlendirme Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Bibliyometrik Analiz Akış Şeması.

Kaynak: Bakır vd., 2022.

Bu çalışmada yukarıda bahsedilen sürecin işleyişini tanımlamak amacıyla Web of Science veri tabanında “Africa” ve “Tourism” ifadeleri yazılarak arama işlemi gerçekleştirilmiştir. Arama işlemi gerçekleştirilirken birtakım kısıtlar getirilmiştir. Bu doğrultuda “1982-2023 yılları arasındaki çalışmalar göz önünde bulundurularak filtreleme işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda başlangıçta 523 adet çalışma değerlendirmeye alınmıştır. Daha sonra elde edilen veriler BibTeX dosyası olarak indirilerek R programına bütünleşik olan R stüdyo programı yardımıyla Biblioshiny’de analiz edilmiştir.

Bu araştırma planlanırken aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Web of Science veri tabanında “Afrika Turizmi” kavramına ilişkin en üretken yazar kimdir?

Web of Science veri tabanında “Afrika Turizmi” kavramına ilişkin yapılan yayınlarda yazarların en fazla kullandıkları anahtar kelimeler nelerdir?

Web of Science veri tabanında “Afrika Turizmi” kavramına ilişkin en fazla yayın yapan ülkeler hangileridir?

Web of Science veri tabanında “Afrika Turizmi” kavramına ilişkin en fazla yayın yapılan kurumlar hangileridir?

Web of Science veri tabanında “Afrika Turizmi” kavramına ilişkin yayınlar Bradford yasasına uyum sağlamakta mıdır?

Web of Science veri tabanında “Afrika Turizmi” kavramına ilişkin yayınlar Lotka yasasına uyum sağlamakta mıdır?

4. Bulgular ve Analizler

4.1. Ana Bilgiler

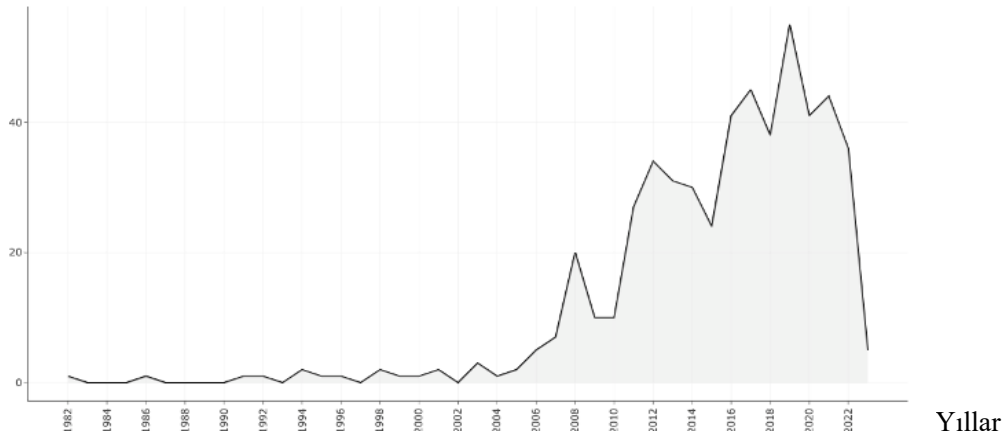
Betimleyici bilgiler, bu çalışmadaki bilimsel bilgilerin örneklemini açıklamaktadır. Tablo 1. Wos veri tabanından elde edilen veri seti hakkında bilgi içermektedir. 1982-2023 yılları arasında turizmle ilgili Afrika çalışmaları ile ilgili yayınların 106 kaynaktan 523 farklı yayında kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu yayınların 714 yazar tarafından ele alındığı ve bunların 125'inin tek yazarlı yayınlardan oluştuğu belirlenmiştir. Turizm ve Afrika çalışmaları kavramı ile ilgili 855 adet anahtar kelimenin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yayınların yaş ortalamasının 7,57, uluslararası ortak yazar sayısının ise %26,77 olduğu belirlenmiştir. Şekil 2'den Afrika turizmi ile ilgili en fazla yayın sayısının 55 yayın ile 2019 yılında olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Tablo 1. Afrika Turizmine İlişkin Genel Bilgiler

Veriler Hakkında Ana Bilgiler	
Zaman Aralığı	1982:2023
Kaynaklar (Dergiler, Kitaplar vb.)	106
Yayımlar	523
Yıllık Artış Hızı %	4
Yayımların Ortalama Yaşı	7,57
Yayın Başına Düşen Ortalama Atıf	23,76
Referanslar	1
Yayımların Kapsamı	
Anahtar Kelimeler (ID)	855
Yazarların Anahtar Kelimeleri (DE)	1531
Yazarlar	
Yazarlar	714
Tek Yazarlı Yayınlar	125
Yazarların İş Birliği	
Tek Yazarlı Dokümanlar	170
Yayın Başına Ortak Yazar Sayısı	2,11
Uluslararası Ortak Yazar %	26,77
Yayın Türleri	
Makaleler	444
Kitap Bölümü	75
Bildiri	4

Kaynak: Wos Veritabanı

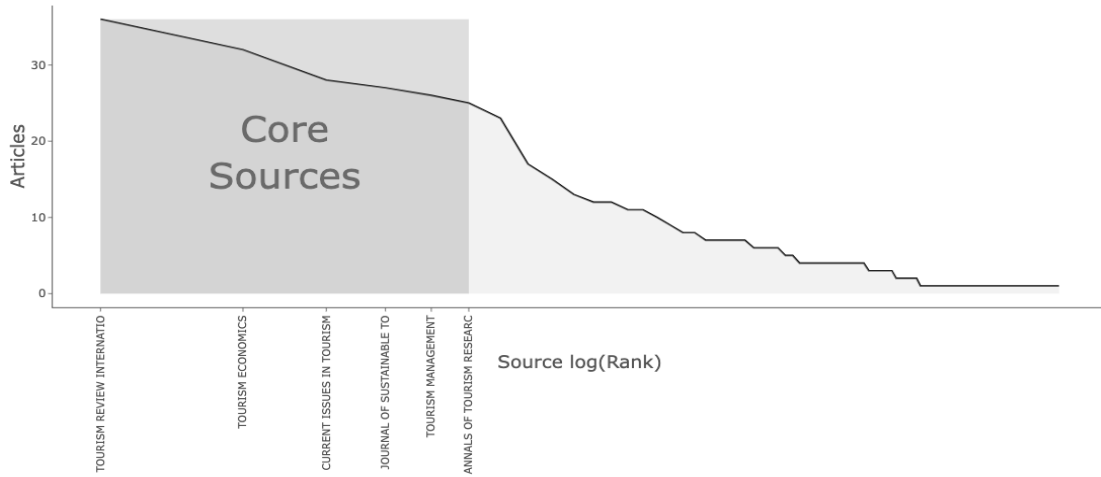
Makaleler

Şekil 2. Yıllara Göre Bilimsel Üretim

Bu çalışmada 714 yazar, makaleler, kitap bölümleri ve konferans bildirimleri dahil olmak üzere turizmle ilgili Afrika çalışmaları yayınlamıştır. Bir sonraki bölümde, bu çalışmanın sonuçları, çalışmanın bu alanındaki ön bilgileri kapsayacak şekilde araştırma konusu özelliklerinin haritalandırılmasını açıklamaktadır.

4.2. Yayın Kaynakları Bilgileri ve En Çok Katkıda Bulunan Yazarlar

Şekil 3. Bradford Yasası

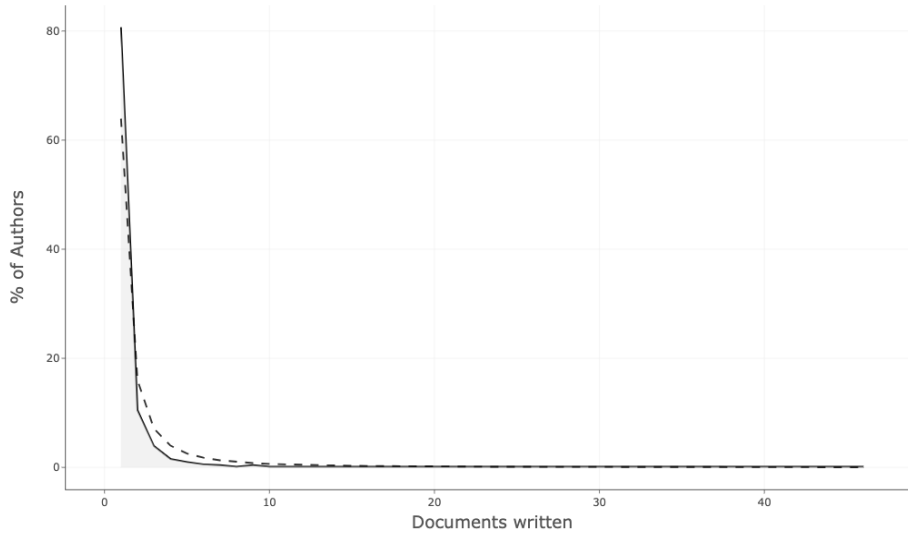
Şekil 3, Bradford yasasını kullanır. Bradford yasası, alandaki makalelerin dergiler arasında nasıl dağıldığını açıklar ve alandaki makalelerin çoğu temel dergilere göre merkezlenir (Barrios vd., 2008). Sonuçlar, az sayıda belge ile yayınlanan çok sayıda dergi olduğunu göstermektedir (Tunger ve Eulerich, 2018). Tablo 2 incelendiğinde Afrika turizmi alanındaki makalelerin Bradford yasasına uyduğu anlaşılmıştır. Bradford yasasına göre ilk bölgede yer alan 174 makale %33,26'yı, 177 makale 33,84'ü, 172 makale de 32,88'ini oluşturmaktadır. Bu veriler incelendiğinde Bradford yasasında öngörülen ve gerçekleşen değerlerin birbirlerine yakın olduğu görülmektedir.

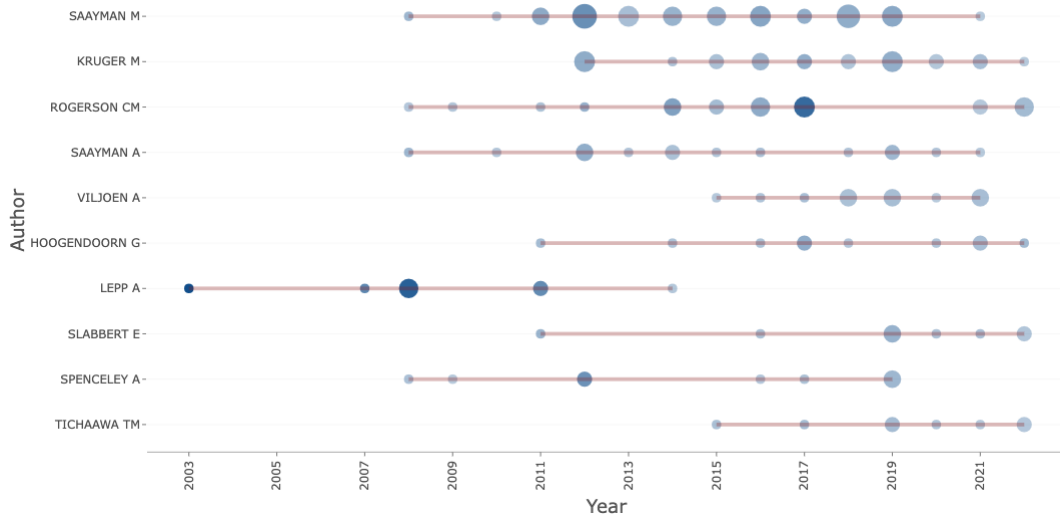
Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Verilerin Bradford Yasasının Değerlendirilmesi

Bölge	Dergi Sayısı		Makale Sayısı	
	N	%	N	%
1	6	5,66	174	33,26
2	22	20,75	177	33,84
3	78	73,58	172	32,88
Toplam	106	99,99	523	99,98

Şekil 3'te gösterildiği gibi, Bradford yasası, Tourism Review International, Tourism Economics, Current Issues in Tourism, Journal of Sustainable Tourism, Tourism Management ve Annals of Tourism gibi turizmle ilgili Afrika araştırmalarında yayınlanmış temel dergileri açıklamaktadır. Araştırma, turizmle ilgili Afrika çalışmalarında ana dergilerdir.

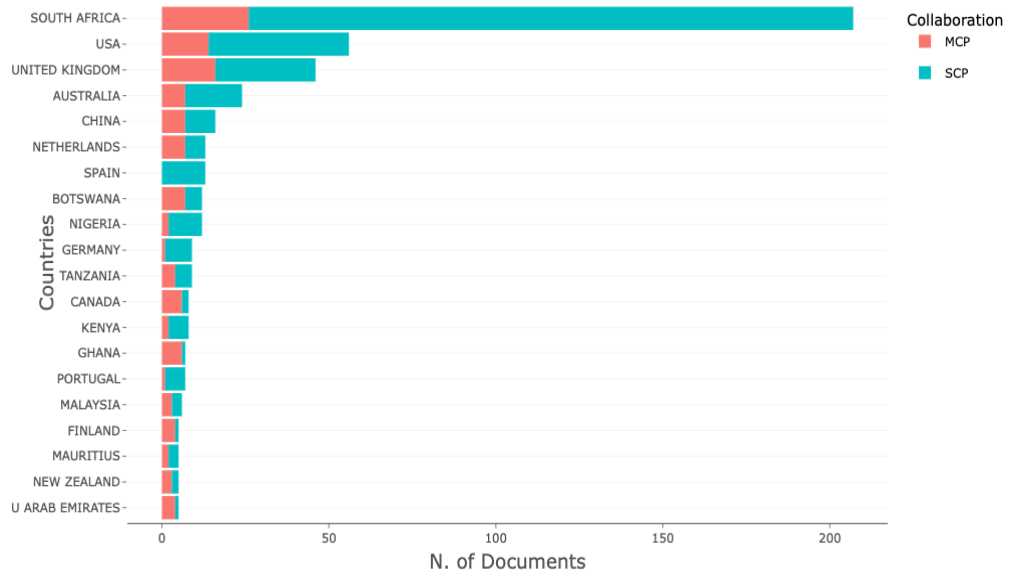
Şekil 4. Lotka Yasasına Göre Frekans Dağılımı

Ayrıca, Şekil 4, dergilerin dağıtımına yönelik Lotka yasası analizini açıklamaktadır. Lotka yasası analizi, çalışmanın odağına göre yazarlar tarafından yazılan dergi veya belgelerin sıklığıdır (López-Fernández vd., 2016). Şekil 4'te çok sayıda yazarın yer aldığı, yaklaşık 576 yazarın sadece bir belge yazdığı ve yazarların toplam katkılarının %80,7'sini oluşturan çalışmanın sonuçları görülmektedir. Bu sonuca göre yazar verimliliği Lotka yasasına uygun değildir.

Şekil 5. Yazarların Zaman İçindeki Üretimleri (2003–2022)

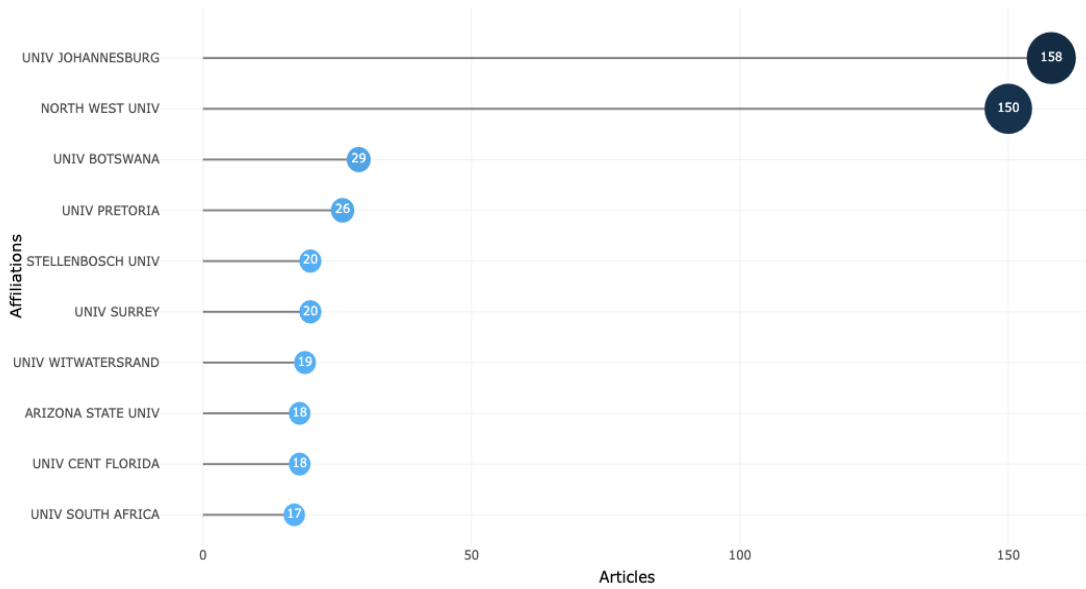
Şekil 5, turizmle ilgili Afrika araştırmalarının araştırma konusuna dayalı makalelerdeki 10 yazarın çalışmalarını göstermektedir. Sonuçlar, Saayman M.'nin 2008'den 2021'e kadar en popüler yazar olduğunu göstermektedir. Araştırma konusunda 2012 ile 2022 arasında en popüler ikinci yazar Kruger M., 2014'ten 2017'ye en popüler üçüncü yazar ise Rogerson C.M.'dir. En popüler dördüncü Saayman A. ve en popüler beşinci Viljoen A.'dır.

Şekil 6. İlgili Yazarların Ülkeleri

Ayrıca, Şekil 6 ilgili yazarların ülkelerini açıklamaktadır; grafiğin sonucu, Güney Afrika, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Birleşik Krallık gibi birden çok ülke yayınına dayalı olarak Afrika turizmiyle ilgili çalışmalarda en yüksek miktarda bilimsel çalışma üreten bazı ülkeleri göstermektedir. Bu çalışmada tek ülkeli üretim için Güney Afrika, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Birleşik Krallık kullanılmıştır. Bunlar, turizmle ilgili Afrika çalışmalarında araştırma konusunu en çok etkileyen ülkelerdir.

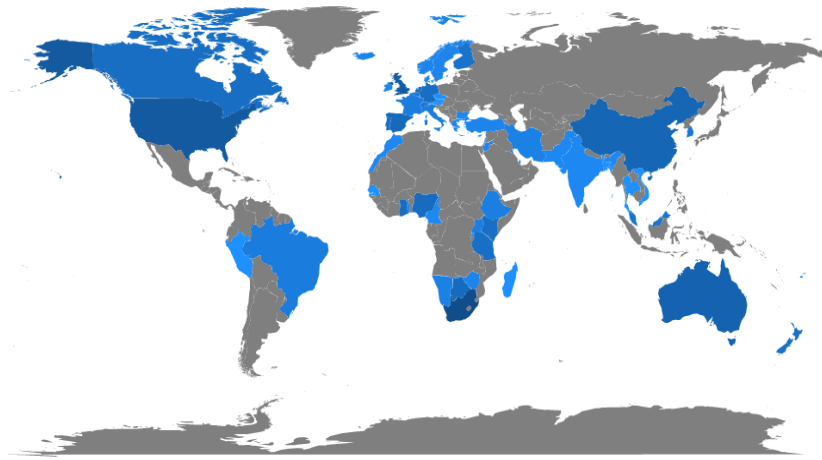
4.3. Kurumsal ve Coğrafi Bilimsel Üretim

Şekil 7. En İlgili Kurumlar

Şekil 7, bilimsel belgelerin kurumlara veya kuruluşlara göre dağılımını göstermektedir. Sonuç, çalışma alanında en fazla yayın yapan 10 üniversitenin olduğunu göstermektedir. Birincisi, 158 makale ile Güney Afrika'da turizmle ilgili Afrika araştırmaları üzerine bilimsel makaleler yayınlayan üniversite, yani Johannesburg Üniversitesi. Güney Afrika'dan Kuzey Batı Üniversitesi, 150 makale ile bilimsel makalelerin yayınlanmasında en çok temsil edilen ikinci kuruluştur.

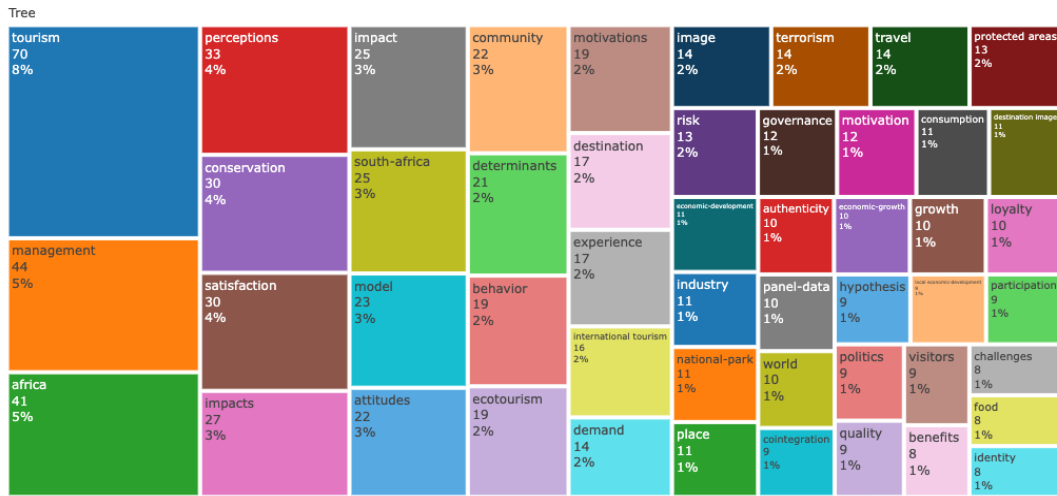
Ayrıca, Afrika ile ilgili turizm belgelerinin küresel dağılımı Şekil 8'de sunulmaktadır. Turizmle ilgili Afrika çalışmaları çıktısına ilişkin araştırma, dünya çapında yaygın bir şekilde dağıtılmaktadır. Renk trendleri, çıkan yayın sayısına göre ülkeleri temsil etmektedir. Şekil 8'e göre belgeler, bilimsel belge katkısı en fazla olan 10 ülke tarafından sağlanmaktadır. En üretken ülke, 594 belge içeren Güney Afrika'dır. Bunu 172 belge ile ABD ve 144 belge ile Birleşik Krallık takip ediyor. Avustralya, 74 belgeyi kapsayan dördüncü en yüksek ülkedir. Bunu 71 belge ile Çin, 36 belge ile Hollanda, 39 belge ile İspanya ve 27 belge ile Nijerya takip etmektedir. Ayrıca Botswana 32, Gana ise 27 bilimsel belge yayınlamıştır.

Şekil 8. Ülke Bilimsel Üretim Haritası

4.4. Tematik Yayın ve Trend Konular

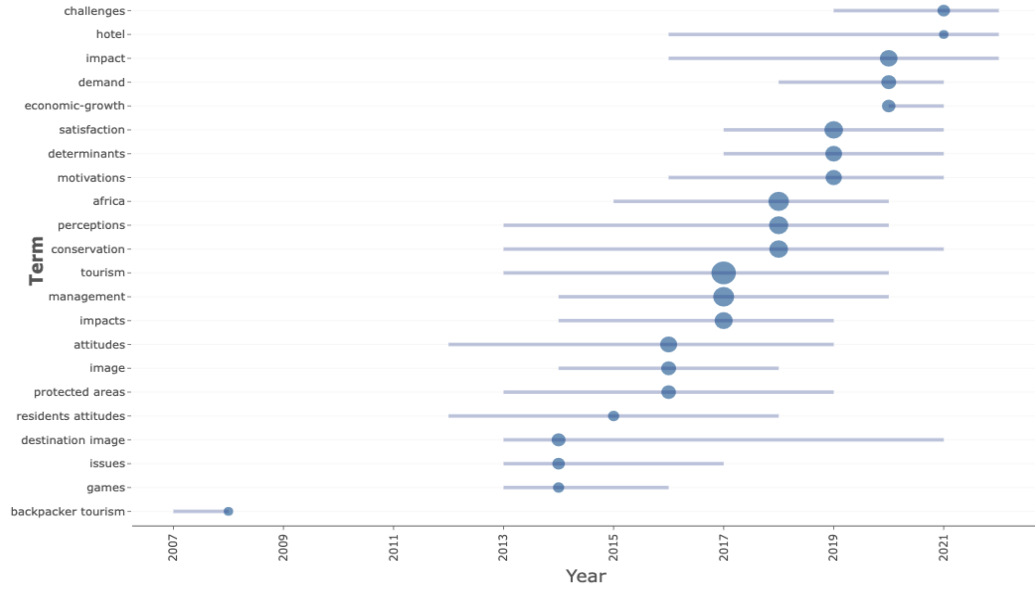
Bu bölümde, yazarların sürdürülebilir turizm odaklı araştırmaları ilgili kullandıkları anahtar kelimeler açıklanmaktadır. Yazarlar, anahtar kelimeleri incelemek için istatistiksel analiz sağlarlar (Du vd., 2013). Bu bölüm ayrıca yazarların ağaç haritasına dayalı olarak kümeye ilişkin bazı bakış açılarını sağlar. Şekil 9, yazarlar tarafından bu çalışmada kullanılan ağaç haritasını göstermektedir. Sonuç, yazarların makalelerin özetindeki kelimenin boyutunu temsil etmek için anahtar kelimeler kullandıklarını göstermektedir. Daha anlamlı boyuttaki kelimeler, özette yazarlar tarafından kullanılan kelimenin sıklığını temsil eder. Şekil 9'dan, “turizm” teriminin bu çalışmadaki en dikkate değer büyüklük olduğu ve terimin kullanım sıklığının 70 veya toplam kelimelerin %8'i olduğu sonucuna varabiliriz. Bulunan sıklık yazarların “turizm” terimini Afrika turizmi için en sık kullandıkları anlamına gelir.

Şekil 9. Ağaç Haritası Analizi

Ayrıca yazarlar “yönetim” kelimesini makalelerinde 44 kez (%6) kullanmışlardır. Ayrıca, ağaç haritasındaki üçüncü konum 41 (%5) sıklıkla “afrika” kelimesidir. Kelime bulutunun genel sonucu, yazarların ağaç haritasına dayalı olarak makalelerinde hangi kelimeleri kullandıklarını açıklayan Şekil 9'da görülebilir.

Şekil 10 turizmle ilgili Afrika araştırmalarında 2007'den 2021'e kadar olan trend konularını açıklamaktadır. Konular yıldan yıla değişmektedir. Tablo 3'e göre turizm kelimesi 70 kez kullanılarak 2017 yılında en popüler kelime olmuştur. İkinci en sık kullanılan kelime olan yönetim (n=44) kelimesi de 2017 yılında en popüler kelime olmuştur. Üçüncü en popüler kelime olan Afrika da (n=41) 2018 yılında en popüler kelime olmuştur.

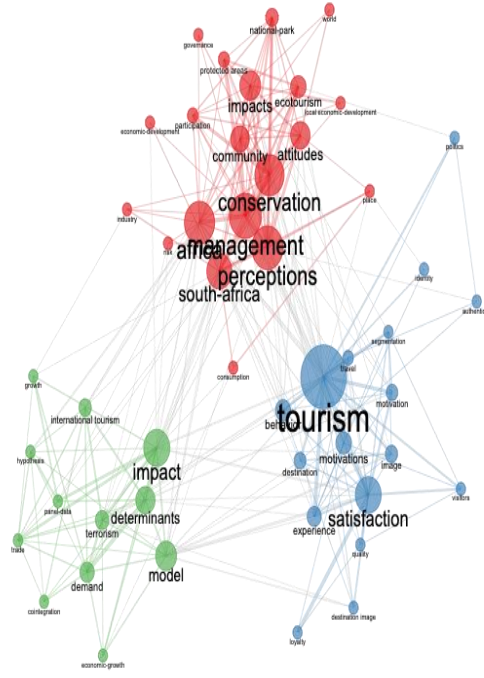

Şekil 10. Trend Konular

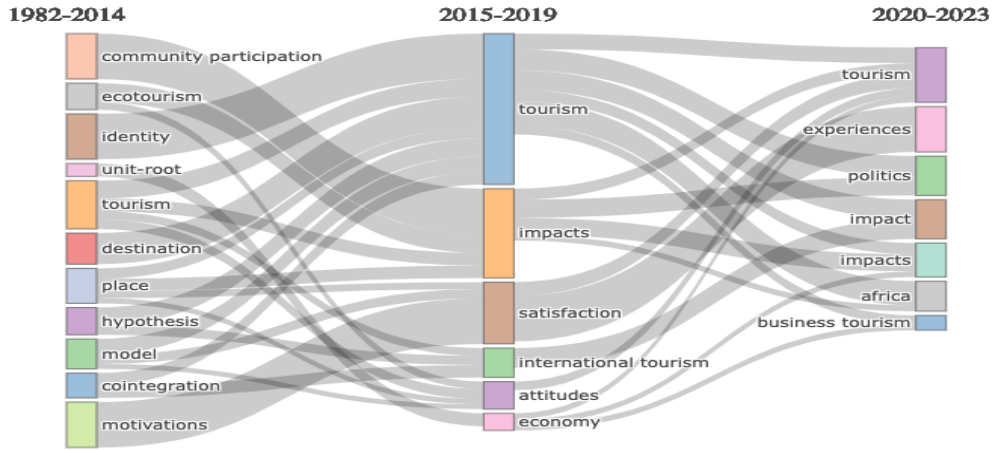
Tablo 3: Yıllara Göre Trend Konular

Terim	Sıklık	Yıl
Turizm	70	2017
Yönetim	44	2017
Afrika	41	2018
Algılar	33	2018
Koruma	30	2018
Memnuniyet	30	2019

Şekil 11, anahtar kelimelerin bir arada bulunmasının sonuçlarını göstermektedir. Anahtar kelimelerin ağırlığı, düğüm ve kelime boyutları ile temsil edilir. Bulgular, terimlerin üç küme ile en az 49 oluşumla sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. "Afrika" terimi, birinci kümedeki veya kırmızı kümedeki en belirgin düğümdür ve veri tabanımızdaki yayınların yaklaşık yarısında görünür. Güney Afrika, kırmızı küme veya birinci kümedeki en önemli ikinci kelimedir. "Algılar", "koruma", "yönetim" ve "etkiler" gibi kelimeler anahtar kelimelerdir. İkinci küme mavi renktedir. Bu kümedeki en güçlü kelime "turizm" kelimesidir. Mavi kümede veya ikinci kümede ikinci en güçlü kelime "memnuniyet"tir. Bu bölümdeki son küme, küme üç veya yeşil kümedir. Bu kümedeki en büyük kelime "etki" dir. Ayrıca "model" ve "determinant" gibi başka kelimeler de bu kümede temsil edilmektedir.

Şekil 11. Eş Kelime Ağ Analizi

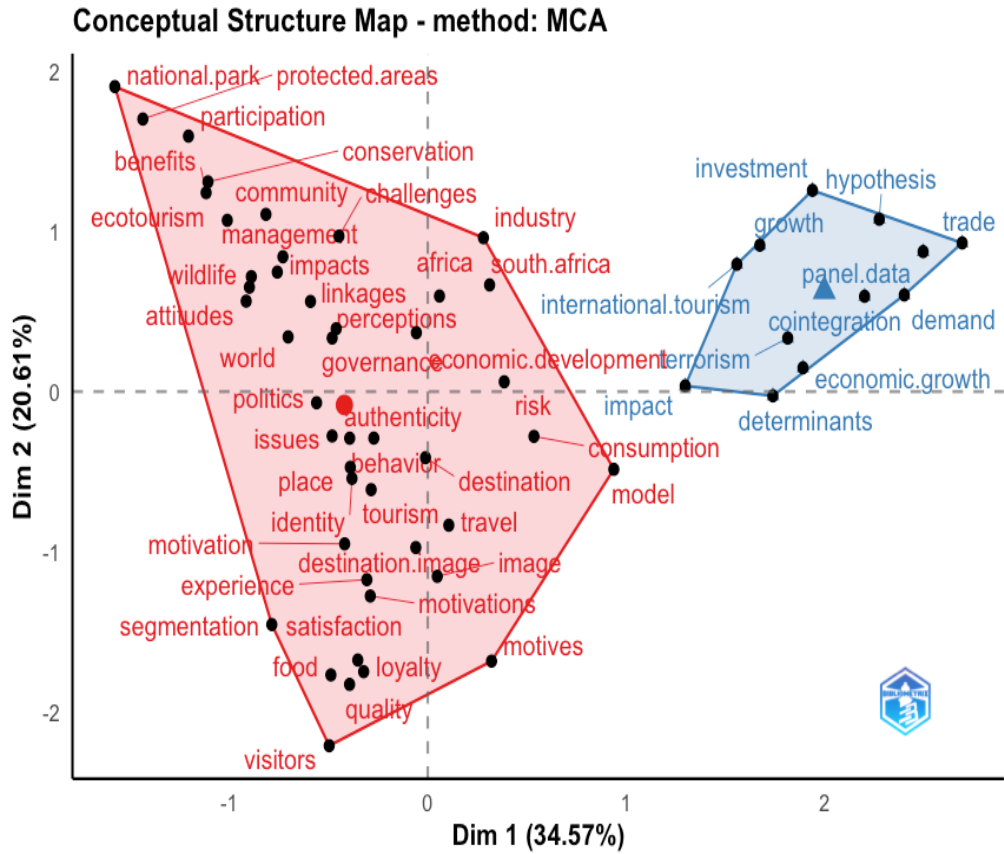

Şekil 12. Tematik Gelişim

Şekil 12, 1982'den 2023'e kadar makalelerin tematik gelişimini göstermektedir. Buradan, makalelerin tematik gelişiminin üç döneme ayrıldığı sonucuna varabiliriz. 1982'den 2014'e kadar olan ilk dönemde tematik evrim, “topluluk katılımı”, “ekoturizm”, “kimlik”, “birim kök”, “turizm”, “destinasyon”, “yer”, “hipotez”, “model”, “eş bütünleşme” ve “motivasyonlar”. İkinci tematik evrim dönemi 2015'ten 2019'a kadardır. Bu dönem “turizm”, “etkiler”, “memnuniyet”, “uluslararası turizm”, “tutumlar” ve “ekonomi” gibi temalar kapsamındadır. Son tematik evrim dönemi 2020'den 2023'e

kadardır. Bu evrim, "turizm", "deneyimler", "politika", "etki", "etkiler", "afrika" ve "iş turizmi" gibi kelimelerle kapsamaktadır.

Ayrıca, bu çalışmada yazarlar çok boyutlu bir ölçekleme analizi kullanmaktadır. Çok boyutlu ölçeklendirme analizi, nesne lokalizasyonu, analizi ve kategorizasyonu için çok boyutlu uzay arama değişkenlerini iki boyutlu uzaya indirgemek için keşfedici bir yaklaşımdır (Xie vd., 2020). Noktalardaki terim dağılımı grafikte görülebilir. Anahtar kelimeler arasındaki benzerlik, her terimin bulunduğu yerde gösterilir. Öğelerin gruplandırılması, anahtar kelimelerin benzerliğinden etkilenir. Anahtar kelimeler kümenin merkezine ne kadar yakınsa ve kelime ne kadar merkeziyse, o kadar acildir (Mori vd., 2016).

Şekil 13. Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi

Şekil 13, kavramsal yapı haritasını analiz etmek için bu çalışmada uygulanan çoklu uygunluk analizi (MCA) ile çok boyutlu ölçeklendirme analizini göstermektedir. Bu nedenle, bu çalışmada, yazarlar analizde iki küme bulmuşlardır. Kırmızı küme, bu kümedeki merkezi kelimenin araştırma ilgisini vurgulayan "destinasyon" olduğunu göstermektedir. Ayrıca çalışma, Afrika ve destinasyon imajı gibi diğer yönleri de vurgulamaktadır. Kırmızı küme sonucu, Güney Afrika'da turizm sektörünün inşasında destinasyon imajının önemini vurgulamaktadır.

Ayrıca ikinci küme mavi kümedir. Mavi kümedeki merkezi kelime "yatırım"dır. Turizm sektörü, bu kümede bahsedilen ticaret ve ekonomik büyüme gibi turizmi inşa etmeye yönelik yatırımlara ihtiyaç duymaktadır. Mavi küme aynı zamanda uluslararası turizmin bu kümedeki Afrika turizminin amacı olduğunu vurgulamaktadır.

5. Sonuç

Afrika kıtasında bulunan doğal güzellikler, turistik cazibe merkezleri ve zengin kültürel miras gibi unsurlar Afrika'nın potansiyelini ortaya koymaktadır. Afrika'da milli parklar, tarihi mekanların ziyareti, plajlar ve safari turları önemli faaliyet alanlarıdır. Buna karşılık güvenlik sorunları, altyapı eksikliği ve siyasi istikrarsızlık Afrika turizminin gelişmesinin önünde engel teşkil etmektedir. Yapılan bazı akademik çalışmalar turizmin yerel halka fayda sağlayıp sağlamadığı konusunda fikir ayrılıklarının olmasına neden olmuştur. Bazı yazarlar turizmin yerel ekonomilerine katkı sağladığını ve istihdam oluşturduğunu vurgularken diğerleri ise turizm faaliyetlerinin gelenekler ve yöresel kültürü olumsuz etkilemesi, doğal alanların tahrip edilmesi ve çevre kirliliğinin artması gibi olumsuz etkilerinden bahsetmektedirler.

“Afrika” ve “Turizm” kavramlarına ilişkin bibliyometrik analizlerin gerçekleştirildiği bu çalışmada bahsedilen kavramların literatürdeki gelişimine ilişkin bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Literatürdeki boşlukların tespit edilebilmesi ve kavrama ilişkin daha derin analizlerin gerçekleştirilmesi amacıyla bibliyometrik analiz yönteminin kullanılması araştırma açısından uygun bulunmuştur. Bu amaç doğrultusunda çalışmada kullanılacak verilerin elde edilmesi için Web of Science (WOS) veri tabanından yararlanılmış olup bu platformda “Africa” ve “Tourism” kavramları kullanılarak 1982-2023 yılları arasında tarama işlemi gerçekleştirilmiştir. Tarama işlemi sonucunda ilk olarak 2584 veriye ulaşılmış olup daha sonra uygulanan kısıtlamalardan sonra araştırmanın evrenini oluşturan 523 veri ile bibliyometrik analizler ve haritalama tekniği kullanılmıştır. Tarama işleminin 1982 yılından başlamasının sebebi ise incelenen “Hospitality Leisure Sport Tourism” adlı dergideki ilk yayının bu yıl da yayınlanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada R stüdyo programına entegre olan biblioshiny Programı yardımıyla önceden belirlenmiş sorulara cevap aranmıştır. Bu doğrultuda “Afrika Turizmi” kavramına ilişkin yıllık bilimsel üretim, Bradford yasası, Lotka yasası, yazarların zaman içerisindeki üretimleri, en çok yayın yapan yazarların ülkeleri, en çok yayın yapan üniversiteler, ülkelere göre bilimsel üretim haritası, ağaç haritası analizleri, trend konular, ortak ağ analizi, tematik evrim haritası, çok boyutlu ölçekleme haritası gibi analizlere yer verilmiştir. Gerçekleştirilen analizler neticesinde literatürdeki boşlukların belirlenmesi ve gelecekteki araştırmacılar için bir yol haritası oluşturulması amaçlanmıştır.

Elde edilen veriler yardımıyla analizler gerçekleştirildiğinde 1982- 2023 yılları arasında “Afrika” ve “Turizm” kavramlarıyla ilgili yapılan çalışmaların 106 farklı kaynaktan yapıldığı ve 523 farklı yayında kullanıldığı belirlenmiştir. Bu yayınların 125 tanesinin tek yazarlı olduğu ve toplamda 714 yazar tarafından ele alındığı, 855 anahtar kelime kullanıldığı, yayınların yaş ortalamasının 7,57 olduğu, uluslararası ortak yazar sayısının ise %26,77 olduğu saptanmıştır. Gerçekleştirilen Bradford yasası analiziyle Tourism Review International, Tourism Economics, Current Issues in Tourism, Journal of Sustainable Tourism, Tourism Management ve Annals of Tourism Research adlı dergilerin “Afrika Turizmi” ile ilgili yapılan çalışmalarda çekirdek dergiler olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın Bradford yasasına uyduğu, Lotka yasasına uyum sağlamadığı belirlenmiştir. “Afrika Turizmi” kavramına ilişkin en üretken yazarın Saayman M. olduğu, yayın üreten yazarların ülkeleri incelendiğinde ise tek ülkede üretim (SCP) için Güney Afrika, ABD ve Birleşik Krallık'ın ilk 3 sırayı paylaştığı görülmektedir. Gerçekleştirilen bilimsel yayınların kurumlara göre dağılımı incelendiğinde ise Güney Afrika'dan Johannesburg (n=158) ve The North West University (n=150) ile açık ara diğer kurumlardan ayrıldıkları belirlenmiştir. Ayrıca Afrika ile ilgili turizm makalelerinin küresel dağılımları incelendiğinde ise en üretken ülkeler Güney Afrika (n= 594), ABD (n= 172) ve Birleşik Krallık (n= 144) olarak gerçekleştiği belirlenmiştir. İncelenen makalelerde yazarların en çok kullandıkları kelimeler ise turizm (n=70), yönetim (n= 44) ve Afrika (n= 41) kez kullanılmıştır. Çok boyutlu ölçeklendirme analizi değerlendirildiğinde iki farklı kümenin olduğu görülmüş kırmızı kümedeki merkezi kelimenin “Afrika” ve “hedef” imajı olduğu vurgulanmıştır. İkinci küme olan mavi kümede ise merkezi kelimenin “yatırım” olduğu görülmüştür. Ayrıca bu kümede yer alan ticaret ve ekonomik büyüme gibi kavramlardan anlaşılacağı üzere yatırımlara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen analiz sonuçları değerlendirildiğinde çalışmanın hem gelecek araştırmacılara hem de ilgili literatüre çeşitli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Bu çalışma Afrika turizmi ile ilgili çalışma

yapacak araştırmacılara fikir verebilir ve araştırmacılar gelecek çalışmalarını bu yönde tasarlayabilirler. Ayrıca araştırmacılar Afrika turizmi hakkında yayınlanan makalelerin incelenerek hangi yöntemlerin kullanıldığı ile ilgili detaylı bilgi bulabilirler. Diğer yandan bu çalışma Afrika turizmine yönelik yapılmış ilk bibliyometrik çalışma olması dolayısıyla önem arz etmektedir. Bu çalışmanın kısıtı olarak ise sadece Web of Science veri tabanının kullanılması, analizler gerçekleştirilirken verilerin İngilizce yayınlardan sağlanmış olması ve “Afrika turizmi” ile sınırlı tutulması gösterilmektedir. Ayrıca Afrika turizmi başlığı altında yapılan yayınların kalitesinin belirlenmesi amacıyla ele alınan sorunlar ve çözüm önerilerinin belirlenmesi için içerik analizi çalışmalarının yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle gelecek çalışmalar açısından Afrika turizmi kavramını daha kapsamlı inceleyen çalışmalar gerçekleştirilebilir. Afrika turizmi açısından değerlendirildiğinde ise sürdürülebilir turizm stratejileri uygulamasının bölge turizmine olumlu katkılar sunacağı düşünülmekte, dijital pazarlama trendlerinin kullanılmasının Afrika turizmine önemli katkılar sunacağı tahmin edilmektedir.

Kaynakça

- Adeola, O., & Evans, O. (2020). ICT, infrastructure, and tourism development in Africa. *Tourism Economics*, 26(1), 97-114.
- Adeola, O., Boso, N., & Evans, O. (2018). Drivers of international tourism demand in Africa. *Business Economics*, 53, 25-36.
- Ankomah, P. K., & Crompton, J. L. (1990). Unrealized tourism potential: The case of sub-Saharan Africa. *Tourism Management*, 11(1), 11-28.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). “Bibliometrix: “An R-Tool For Comprehensive Science Mapping Analysis”. *Journal Of Informetrics*, 11(4), 959-975, Elsevier, Doi: 10.1016/J.Joi.2017.08.007.
- Bakır, M., Özdemir, E., Akan, Ş., & Atalık, Ö. (2022). A bibliometric analysis of airport service quality. *Journal Of Air Transport Management*, 104(July), 1-14. <https://doi.org/10.1016/J.Jairtraman.2022.102273>
- Balsalobre-Lorente, D., Luzon, L. I., Usman, M., & Jahanger, A. (2023). The relevance of international tourism and natural resource rents in economic growth: Fresh evidence from MINT countries in the digital era. *Environmental Science and Pollution Research*, 1-18.
- Barrios, M., Borrego, A., Vilagines, A., Ollé, C., & Somoza, M. (2008). A bibliometric study of psychological research on tourism. *Scientometrics*, 77, 453-467.
- Booyens, I., & Rogerson, C. M. (2016). Tourism innovation in the global South: evidence from the Western Cape, South Africa. *International Journal of Tourism Research*, 18(5), 515-524.
- Bornmann, L., & Leydesdorff, L. (2014). Scientometrics in a changing research landscape: bibliometrics has become an integral part of research quality evaluation and has been changing the practice of research. *EMBO reports*, 15(12), 1228-1232.
- Boyack, K. W., Klavans, R., & Börner, K. (2005). Mapping the backbone of science. *Scientometrics*, 64, 351-374.
- Butler, G., & Rogerson, C. M. (2016). Inclusive local tourism development in South Africa: Evidence from Dullstroom. *Local Economy*, 31(1-2), 264-281.
- Cancino, C., Merigó, J. M., Coronado, F., Dessouky, Y., & Dessouky, M. (2017). Forty years of computers & industrial engineering: A bibliometric analysis. *Computers and Industrial Engineering*, 113, 614-629. <https://doi.org/10.1016/j.cie.2017.08.033>
- Çiçek, D., & Kozak, N. (2012). Anatolia: Turizm araştırmaları dergisi'nde yayımlanan hakem denetimli makalelerin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 734-756.

<http://www.anatoliajournal.>

- Dieke, P. U. (2020). Tourism in Africa: Issues and prospects. *Sustainable Human Resource Management in Tourism: African Perspectives*, 9-27.
- Diko, M. (2023). A sociological perspective on making South African tourism monumental through folklore. *International Journal of Research in Business and Social Science* (2147-4478), 12(1), 212-219.
- Diodato, V. (2012). *Dictionary of bibliometrics*. Routledge: New York.
- Du, H., Wei, L., Brown, M. A., Wang, Y., & Shi, Z. (2013). A bibliometric analysis of recent energy efficiency literatures: an expanding and shifting focus. *Energy Efficiency*, 6, 177-190.
- Fayissa, B., Nsiah, C., & Tadasse, B. (2008). The Impact of tourism on economic growth and development in Africa. *Tourism Economics*, 14(4), 807-818.
- Karakaş, A., & Türkseven, Y. Ç. (2022). Turizm gelirlerinin milli gelir üzerindeki etkisi: Akdeniz havzası ülkeleri için bir panel veri analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11 (1) , 341-356.
- Kozak, N., Kozak, M.A., & Kozak, M. (2021). Genel turizm ilkeler ve kavramlar. Yenilenmiş 23. Baskı. Ankara: Detay yayıncılık.
- Kwaramba, H. M., Lovett, J. C., Louw, L., & Chipumuro, J. (2012). Emotional confidence levels and success of tourism development for poverty reduction The South African Kwame Makana home-stay project. *Tourism Management*, 33(4), 885-894.
- Lambulira, M., & Bello, F.G. (2022). Challenges to tourism development in Sub-Saharan Africa: A case of Malawi. *Journal of Environmental Management and Tourism*, (Volume XIII, Spring), 2(58): 391-402.
- Lee, J. W., & Brahmasrene, T. (2016). Tourism effects on the environment and economic sustainability of sub-Saharan Africa. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 23(3), 221-232.
- Lepp, A. (2002). Globalization, ecotourism and the promise of development in Sub-Saharan Africa. *Tourism Recreation Research*, 27(1), 61-68.
- López-Fernández, M. C., Serrano-Bedia, A. M., & Pérez-Pérez, M. (2016). Entrepreneurship and family firm research: A bibliometric analysis of an emerging field. *Journal of Small Business Management*, 54(2), 622-639.
- MacCannell, D. (1973). Staged authenticity: Arrangements of social space in tourist settings. *American Journal of Sociology*, 79(3), 589-603.
- Mkwizu, K. H. (2019), Digital marketing and tourism: Opportunities for Africa. *International Hospitality Review*. 34(1), 5-12.
- Mori, Y., Kuroda, M., & Makino, N. (2016). *Nonlinear principal component analysis and its applications*. Berlin: Springer.
- Nyasha, S., Odhiambo, N. M., & Asongu, S. A. (2021). The impact of tourism development on economic growth in Sub-Saharan Africa. *The European Journal of Development Research*, 33, 1514-1535.
- Nyikana, S., & Bama, H. K. (2023). Domestic tourism as a recovery strategy in the face of COVID-19: Insights from South Africa. *Acta Commercii*, 23(1), 10.
- Olorunfemi, F., & Raheem, U. A. (2008). Sustainable tourism development in Africa: The imperative for tourists/host communities security. *Journal of Sustainable development in Africa*, 10(3), 201-220.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25, 348-349.

- Saayman, M., Rossouw, R., & Krugell, W. (2012). The impact of tourism on poverty in South Africa. *Development Southern Africa*, 29(3), 462-487.
- Saçık, S. Y., Akar, G., & Gülmez, Z. (2019). Turizm gelirlerinin cari işlemler dengesi üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 303-316.
- Signé, L. (2018). Africa's tourism potential. Trends, drivers, opportunities and strategies, Africa Growth Initiative at Brookings pg. 1.
- Suleiman, M.A. (2023), The impact of the tourism supply chain on sustainable performance in sub-Saharan Africa: evidence from Tanzania, *Management of Environmental Quality*, 34(2), 492-510.
- Tunger, D., & Eulerich, M. (2018). Bibliometric analysis of corporate governance research in German-speaking countries: applying bibliometrics to business research using a custom-made database. *Scientometrics*, 117, 2041-2059.
- UNWTO (2019), Affiliate members regional reports, volume four –tourism in Africa: A Tool for Development, UNWTO, Madrid, (Erişim: 16.03.2023), <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/2019-09/AM-Regional-Report-Volume-four-Tourism-in-Africa-A-Tool-for-Development.pdf>
- Van der Schyff, T., Meyer, D., & Ferreira, L. (2019). An analysis of the impact of the tourism sector as a viable response to South Africa's growth and development challenges. *Journal of International Studies*, 12(1), 168-183.
- Viljoen, J., & Tlabela, K. (2007). Rural tourism development in South Africa trends and challenges. Cape Town, South Africa: HSRC Press
- Wos, Clarivate Web of Science. "Aranan: Afrika ve Turizm". 26.04.2023. <https://clarivate.com/webofsciencegroup/solutions/web-of-science>
- Xie, H., Zhang, Y., Zeng, X., & He, Y. (2020). Sustainable land use and management research: a scientometric review. *Landscape Ecology*, 35, 2381-2411.
- Xu, C., Yang, Y., Dossou, T. A. M., Berhe, M. W., & Ndomandji Kambaye, E. (2022). Does corruption undermine tourism development in Africa?. *Current Issues in Tourism*, 1-18.
- Zan, B.A. (2012). Türkiye'de bilim dallarında karşılaştırmalı bibliyometrik analiz çalışması, (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Bütün yazarlar araştırmaya eşit oranda katkı vermiştir. / All authors contributed equally to the research.

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

Extended Abstract

Introduction

Tourism is one of the leading economic sectors in the world (Van der Schyff vd., 2019). Its influence over a country's progress is rather important (Balsalobre-Lorente vd., 2023) through currency obtainment, creation of employment opportunities, revenue generation and regional development (Dieke, 2020). In this context, particularly regarding the developing countries, the role of tourism in sustainable development and its increasing popularity has enabled many countries in Africa continent to benefit from the potential of tourism (Adeola vd., 2018), and all these factors has become very influential in the development of tourism in Africa.

Africa shows up as the wealthiest country with its underground and overground resources. Particularly, it has a rich cultural heritage through its magnificent scenery, natural resources and wildlife (Xu vd., 2022). What is more, it has a unique, diversified atmosphere with its mountains, beaches, wildlife and many other characteristics (Ankomah ve Crompton, 1990). We can also assert that all that potential is available as an instrument to diminish the poverty in the continent via tourism revenues, particularly that it enables a positive development in supporting the policies that focus on the improvement in the labor market in the large part of the continent (Saayman vd., 2012).

The development of tourism in Africa has begun to accelerate through the inclusion of poverty reduction strategies and the effectuation of pre-poor services (Olorunfemi ve Raheem, 2008), and tourism has become one of the most promising sectors. Regarding the studies carried out so far (Balsalobre-Lorente vd., 2023; Nyikana ve Bama, 2023; Suleiman, 2023; Adeola ve Evans, 2020; Dieke, 2020; Booyens ve Rogerson, 2016; Lee ve Brahmasurene, 2016), it is possible to state that there is information presented about the past and the present of Africa tourism, yet there is not sufficient study on the tourism in Africa. Within this scope, it is aimed to detect the gaps in the literature regarding Africa and tourism via this study.

Methodology

In this study, the bibliometric analysis method is employed to detect the gaps in the literature about tourism in Africa and to conduct further analyses regarding the concept. In this respect, the words "Africa" and "Tourism" were scanned in the database "Web of Science" and the studies conducted between the years 1982-2023 were found. The year range is determined as "1982-2023" as the first publishing in the journal "Hospitality Leisure Sport Tourism" was published in 1982. In the beginning, 2584 data were obtained. Then, due to several limitations, 523 data formed the population of the research which were published in the journal "Hospitality Leisure Sport Tourism".

The data were analyzed with the help of "Biblioshiny", which is integrated into the program "R". In the analyses, these questions were sought to be answered: "Who is the most productive writer regarding African Tourism?", "What are the keywords that are most frequently used by the publishings on the concept of African tourism?", "Which countries have conducted the most publishing regarding African tourism?", "Which institutions have conducted the most publishing regarding African tourism?", "Do the publishings regarding African tourism comply with Bradford's law?", "Do the publishings regarding African tourism comply with Lotka's law?". In this study, the fact that the database "Web of Science" was employed, the data were obtained from the publishings in English and it was limited to "African tourism" forms the limitation of the study.

Findings and Conclusions

Africa continent has significant tourism potential with its unique resources. However, security problems, the lack of infrastructure, and political instability set an obstacle to the development of African tourism. It is figured out that some writers emphasize that tourism contributes to local economies and creates employment while others mention tourist activities' negative impacts such as the destruction of natural areas and the increasement of environmental pollution. In this study, bibliometric analyses were conducted regarding the concepts "Africa" and "Tourism" and it was aimed to obtain information regarding the development of these concepts in literature.

As a result of the conducted analyses, it was concluded that the most publishing was conducted in 2019 with 55 publishing, that the most productive writer regarding the concept "Africa tourism" is Saayman M., the second productive writer is Kruger M. and the third productive writer is Rogerson C.M, that 855 key words were used regarding African studies regarding tourism and the most frequently used key word used by the writers is "tourism" (n=70), "management" (n=44) and "Africa (n=41)", that South Africa, the USA and the UK share the top three rank when the countries that the writers come from who have publishings, that Johannesburg (n=158) and The North West University (n=150) from South Africa are superior to the other institutions by far, that the most productive country is South Africa (n= 594), the second most productive country is the USA (n= 172) and

---

the third most productive country is the UK (n= 144), through the Bradford's law analysis that the journals *Tourism Review International*, *Tourism Economics*, *Current Issues in Tourism*, *Journal of Sustainable Tourism*, *Tourism Management* and *Annals of Tourism Research* are the core journals about the studies about "Africa Tourism" and according to the results the study comply with Bradford's Law and does not comply with Lotka's law.

Therefore, this study aiming to obtain information about the development of African tourism in literature has significance as it presents detailed accounts of which methods have been employed through the investigation of articles regarding African tourism as well as being the first bibliometric study on African Tourism.